

En statsminister på de skrå brædder

Statsminister Vilhelm Buhls

stikkertale 2. september 1942

«Sabotage er en af de alvorligste forbrydelser, der kan begås mod et krigsførende land, og i almindelighed kendes der for sådanne forbrydelser i de krigsførende lande kun en straf, nemlig dødsstraf.....

Den danske regering føler derfor et stort ansvar med hensyn til bekæmpelse af sabotage og lignende forbrydelser. Thi opretholdelse af ro og orden må for regeringen stå som den første pligt under varetagelsen af vort lands interesser i denne situation.

Men **regering og politi formår ikke** alene at skabe den ro og sikkerhed, som er en betingelse for, at forholdene også fremefter kan udvikle sig som hidtil. Hertil kræves medarbejde af alle gode kræfter i vort folk. Vær med til at gøre det klart for alle, og navnlig de unge, at den, som begår sabotage eller hjælper med dertil eller overfor myndighederne **tilbageholder viden** om sabotageplaner eller **undlader at medvirke** til opklaring af sabotage handler mod sit fædrelands interesse.

Fra dem, hvis mål det er at undergrave et godt forhold mellem Tyskland og Danmark, hvilende på gensidig hensyntagen og forståelse, mangler det ikke på tilskyndelser til at søge en konfliktsituation bragt til veje her i landet, og i propagandaen herfor blander sig også røster i udlandet.

Tænk på, hvor skæbnesvangert det ville være at give efter for sådanne opfordringer, **skæbnesvangert ikke blot for den enkelte, men for land og folk.**

Lad ikke de få ubesindige, hensynsløse få lov til at drive deres spil og ødelægge den rolige tilstand, som alle besindige danske vil værne om.»

Buhl ville spare danske liv, men hvorfor udleverede det danske politi da så mange danske politiske fanger til tyskerne?

Mit indtryk var, at der var svingdøre fra den danske til den tyske afdeling på Vestre Fængsel.

Buhl var en nydelig herre, hans fremtræden var myndig, hans optræden var tillidvækkende, han virkede som en klog mand, hans ord havde vægt. Du skal lige huske, han var socialdemokrat, for os arbejdere var han ingen fremmed, han var en af vore egne.

Far og mor var opdraget til at gøre deres pligt og helst lidt til. De troede på autoriteterne, myndighederne, deres moralkodeks og dermed også mit var et ganske andet end det, vi ser i vore dage.

Alt dette havde de af bedste evne forsøgt at give videre til deres børn og her stod jeg så, endnu mere belastet med min kristentro, som efterhånden dog var ved at flosse i kanterne.

At spille helt har altid ligget mig fjernt, min inderlige skræk for øretæver, min afsky for vold havde hidtil afholdt mig for mere systematisk modstandsarbejde.

1. September 1942 kommer Aage i smedelære

Virksomheden var en mindre maskinfabrik på Amager. Produktionen var værktøjsmaskiner, hvoraf størstedelen leveredes til den tyske våbenindustri.

Bibelens Bud: Du må ikke ihjelslå, havde jeg under svære samvittighedskvaler arbejdet med og fundet frem til to udlægninger af:

1. Du må ikke slå ihjel. (Hvis det ikke er absolut nødvendigt.)

2. Hvis du på en eller anden måde kan stikke en kæp i krigsmaskineriet og dermed forhindre, at folk bliver slået ihjel, efterlever du Guds Bud. (Hvis du i dine forsøg på at forhindre, at folk bliver slået ihjel, skulle komme til at skade nogle få, vil Vorherre nok skønne, at det er en smutter og tilgive dig.)

Lidt primitivt? Måske, men jeg var jo kun et barn, men denne pacifistiske overbevisning har jeg mere eller mindre bevidst efterlevet igennem et langt liv, en påstand, vil du måske indvende. Nej! Jeg vil efterhånden, som du arbejder dig frem, vise det med eksempler. Paradoksalt er det, at jeg som modstander af vold går ind i en krig – udøver vold og slår folk ihjel.

Men når man betragte og vurderer sabotagen og dens virkninger, kan der ikke herske tvivl om, at sabotagen, som vi udøvede den, var effektiv, den var billigst, både med hensyn til tab af værdier og menneskeliv, men vigtigst – jeg bevarede min selvrespekt.

Jeg kørte ind i vor rigsdag og bad om at få en udskrift af Buhls tale. Den fik jeg uden dikkedarer, noget af vort demokrati virkede dog endnu.

Især hæftede jeg mig ved, at sabotage var

- 1) en alvorlig forbrydelse, altså var den et godt våben.
- 2) Hvilket blev forstærket af, at myndighederne ikke selv kunne dæmme op for sabotagen uden angivere, uden stikkere.

Følelser – moralske skrupler

Stimmungsbericht

Betydningen af Buhls tale er af historieforskere blevet vurderet til at have været helt uden betydning, han sagde jo bare noget.

Han var tvunget til det. Han havde en pistol i nakken, men ingen har dog kunnet få øje på den. Han gjorde det kun for at skåne sine landsmænd (dog ikke de landsmænd, der blev tortureret, sendt til dødslejre eller henrettet) og sit land. Han mente det ikke.

Hvad mente han egentlig? Efter krigen har man uden større held forsøgt at fremstille Statsminister Buhl i et positivt lys, som den gode dansker, der kæmpede den ædle kamp.

Buhls adresse krigen igennem var den samme, han kunne trygt ligge bag lille mors ryg, han havde intet at frygte.

Følelser? Er de helt uden værdi? – Uden betydning?

Når jeg nævner dette, skyldes det, at da jeg som smedsvend efter krigen arbejder på radiofabrikken Philips, opsøger min barndomsven, Stanley mig; vi var kolleger her, og han beder meget genert og noget beklemt om en fortrolig samtale.

Hans problem var, at han under krigen meget nøje havde overvejet at blive optaget i en modstandsgruppe og da var kommet til den overbevisning, at det ville ikke være i overensstemmelse med hans kristentro.

Især det af de ti bud, der siger:

Du må ikke ihjelslå, og fordi Statsminister Buhl var gået så kraftigt imod modstandskampen.

Senere på krigen ombestemmer Stanley sig, men da viser det sig helt umuligt for ham at få kontakt med en modstandsgruppe.

Han havde lige siden været plaget af dårlig samvittighed og ville nu høre min mening.

Umiddelbart efter kapitulationen bad BOPAs leder Børge Thing, kaldet Brandt os, BOPA-folk om ikke at blive alt for højrovede og få storhedsvanvid over al den jubel, skulderklappen og virak, der stod om os.

«Husk»! Sagde han: «*der har været tusinder af unge som jer, der har villet bekæmpe nazisterne, de har bare ikke haft det held, som I har haft, nemlig muligheden for at få kontakt til en modstandsgruppe*».

Selv i dag, kan jeg ikke med min fornufts fulde brug finde bare et gran af held ved at have været medlem af en organisation, hvor hvert fjerde medlem satte livet over styr, og den gennemsnitlige levetid som sabotør var tre måneder.

Jeg var langt fra enig med Brandt, men gav alligevel budskabet videre til Stanley, idet jeg betroede ham, at jeg havde haft de samme overvejelser, og at også jeg havde været i en dyb samvittighedskrise, da vor pæne, nydelige statsminister Buhl fordømte modstandskampen og opfordrede danskerne til at stikke, angive de forvildede unge, der ikke vidste bedre.

Dårlig samvittighed burde Stanley ikke have.

Han havde dog i det mindste taget et standpunkt, han havde dog haft en holdning i modsætning til flertallet af vore landsmænd, der bare havde lullet sig gennem krigen.

Hverken Stanley eller jeg afveg særligt fra den danske ungdom; når vi havde problemet, har mange andre også haft det.

Vi må ikke glemme, at modstandskampens aktører var de helt unge, hvis moralkodeks endnu var intakt.

Ansvarer var Buhls, hans tale blev afgørende for hans videre politik, eller rettere bedrag af det danske folk i kampen mod nazismen.

Er du ikke lidt dum?

En dag da jeg stod og filede på en maskindel ved en skruestik, stod en svend pludselig foran mig og spurgte:

«*Har du noget mod englændere*»? – «*Næh*»!

«*Har du noget mod franskmænd*»? – «*Næh*»!

«*Har du noget mod russere*»? – «*Næh*»!

«*Så er du Fanden tage mig også dum. Ved du ikke, at det lort, du står og knokler med – endda med sved på panden – indirekte slår dem ihjel, som du ikke har noget imod*»?

Han drejede derpå om på hælen og gik.

Svendene tiltaltes som sagt af os med De og blev kun nævnt ved efternavn.

Manden var Emil Haslund og adskilte sig fra de andre svende. Billedet er taget efter kapituleringen, hvor han og KKs afdeling fik engelske uniformer, som påskønnelse for deres indsats.

Emil og jeg gik under jorden samtidigt nov. 1943, han dog først efter en tre måneders spjældetur. efter den oprettede og ledede han BOPAs våbenfabrikation

Hans arbejdstøj var hvidt uden snavsede pletter. Han var ikke medlem af noget druksjak, tilmed havde han tid til at snakke og diskutere med folk.

Hans maskine, en rundsliber, kørte med luftspåner, dvs. den kørte bare rundt og rundt uden at bestille noget som helst i timevis.

Hans akkordpriser måtte være noget særligt, og ingen, hverken mester eller værkkføreren, stillede sig misbilligende op, når han snakkede med andre.

Han var den eneste, der kunne tillade sig at stå eller gå med hænderne i lommen. Op af hans baglomme stak altid et stykke rent tvist, som var fra før krigen.

Alle andre måtte bruge gamle elendige klude til at tørre hænderne i, men ikke Emil.

Denne mand satte min tankevirksomhed i gang på en ny måde.

Mit tempo blev nedsat betydeligt.

Igennem nogen tid havde jeg lagt illegale blade, som far stod for trykningen af, på tilfældige steder. Far havde flere gange opfordret mig til at sælge Niels Ebbesens – mærker. – Det er ikke for meget, at de støtter det illegale arbejde, de læser jo bladene.

Dette havde jeg modsat mig, men da jeg fortalte min far om Emil, bad han mig tage kontakt og spørge ham direkte, om han ville fordele blade og sælge mærker.

Men jeg måtte ikke glemme at fortælle om risikoen og straffen.

Emil gik straks ind på forslaget og bad mig til gengæld fordele hans illegale blade, som var «Frie Danske».

Hans kommentar var: «*Nåh, du er altså ikke så dum alligevel*». Om han havde fundet ud af, at det var mig, der spredte de kommunistiske blade, skal jeg lade være usagt.

En forvildet ungs hensynsløse næstekærlighed

Er ødelæggelse af bombefly en forbrydelse?

Hjemme får vi besøg af Thomsen, en flyvemekaniker, der arbejdede i Kastrup Lufthavn. Forarget fortæller han om sit arbejde, der består i reparation og eftersyn af tyske jager og bombemaskiner.

Der er så meget tryk på, der er så travlt, fortæller han, at vi har en kø med afmonterede maskiner holdende på jernbanevogne udenfor, og der er kun et par soldater til at holde vagt.

Sammen med Kaj snuser jeg rundt, og ganske rigtigt på rangersporene ved Kastrup Station holder fire jernbanevogne med to afmonterede fly.

Vagternes opmærksomhed var det så som så med, da nogle ret kønne piger sværmede omkring dem. Disse lagde ikke på mindste måde skjul på, at de var parat til hvad som helst; også det «fine».

Vi besluttede at få fat i en boltsaks for at prøve, om man kunne komme ind i maskinerne og klippe i herlighederne. Fra morgenstunden gik jeg på jagt efter alle fabrikkens boltsakse og havde snart samlet alle udgaver og typer sammen, derefter afprøvede jeg dem på elektriske kabler og stålwirer.

Den bedste, den, der fyldte mindst, og som larmede mindst, var i en noget sørgelig forfatning, og jeg begyndte at udbedre den.

Pludselig står Emil der og spørger, «*kan man låne en boltsaks af dig, for så vidt jeg kan se, opholder samtlige boltsakse sig hos dig for tiden*»?

Uden at svare ham, beder jeg ham hjælpe mig med at udpege den saks, der klipper bedst med mindst mulige støj.

«Hvad fanden skal du lave knægt?»

«Det er mit problem, går det, som jeg håber, skal De få besked, men lige nu ser det umuligt ud». Minutiøst undersøger han alle saksene og udpeger den samme saks, som jeg selv har valgt.

«Denne er den bedste konstruktion, men den er mishandlet ud over alle grænser». «Kan man ikke reparere den»? «Joh, men ved du hvordan?»

Nu fik jeg nøje besked om hvordan, og at han godt ville checke den, når den var klar. Inden fyraften havde vi verdens bedste boltsaks, bedre end en ny. Den klippede kabler og wirer over, som var det i smør og næsten uden en lyd.

Som aftalt mødtes jeg med Kaj, og vi tog ud til maskinerne.

De stod på samme sted med de samme vagter, men her er ingen feltmadrasser (tyskerpiger).

Tiden bliver slået ihjel med at køre rundt i omegnen, nu gælder det om ikke at gøre sig bemærket.

Vi siver og blomstrer, det vil sige, vi bevæger os, så vi falder sammen med omgivelserne. Der går en time, der går to, mørket er så småt ved at falde på, pigerne er kommet, og man er godt i gang med at varme op til det «fine» – det frække. De to par trækker om bag vognene, ingen har set os; de trækker ind mellem nogle buske.

Som et lyn er jeg på vej – ned på maven – ned mellem skinnerne, og op på den første vogn – ned under flykroppen; om det er en lem ind til bombelasten eller til hjulene, kan jeg ikke se – videre – frem gennem flyet – føle sig frem med hænderne.

Her er mad for saksen; et panel, hvor kabler ligger side om side i bundter. Klip, klip, den går igennem, som var det smør, videre – nye herligheder – ny mad for saksen, jeg klipper som en rasende. Fremme i cockpittet må jeg skuffet vende om, alt er indkapslet bag instrumentbrættet. Kan jeg nå den næste maskine?

De unge elskende kan høres; ud fra lydene skønner jeg, det vil vare lidt endnu, inden højdepunktet vil blive nået. Jeg må kunne nå den næste maskine også. Ud, over i den næste; nu går det stærkt, jeg kender stederne, færdigt arbejde, så er det afgang. Kaj var trukket hen således, at han, ud over at kunne advare mig, kunne trække vagternes opmærksomhed væk fra mig, hvis de skulle dukke op, men vi kan stille og roligt trække os tilbage, godt tilfredse med dagens overarbejde.

Kaj bombarderede mig med spørgsmål:

«Hvad fik du klippet over, hvordan ser en bombemaskine ud»?

Næste dag lagde jeg boltsaksene på plads, på nær den jeg havde brugt. Emil skævede til mig, trippede en del, han kunne dårligt styre sin nysgerrighed, men jeg lod som ingenting, han havde godt af at blive drillet.

Til sidst kunne han ikke styre sig.

«Nåh, boltsaksene er kommet tilbage, men der mangler vist én, er du ikke færdig med at bruge boltsaks»?

«Jo, da. For en tid, men man ved jo aldrig, måske får jeg brug for den igen»
Gal i hovedet siger han:

«Nu skal du Fanden tage mig fortælle, hvad du har bedrevet».

«Mig? Ingenting». Vi grinede lidt, og nu fik han historien.

Han var tydeligt imponeret og derefter gik vi over til sagligt at diskutere, ødelæggelsernes omfang og betydning. Det blev først opklaret, da Thomsen hoverende kom hjem til os og fortalte, at de havde fået to jagerbombere ind, hvor alt, hvad der kunne tygges over med en boltsaks var tygget over.

Forsigtigt spurgte jeg: *«Thomsen, hvis det var dig, der havde klippet, havde du så klippet de samme steder»?*

Her fulgte så et minikursus i, hvor netop disse flytyper var mest sårbare. Der blev veksllet nogle sigende blikke og inden han gik, sagde han blot: *«Jeg kunne da godt give nogle tips om disse maskiners indretning, hvis det skulle blive aktuelt».*

Flyveblade – Ejgil og Emil i spjældet

Stimmungsbericht

1942: Efterår; Emil kommer en dag og spørger, om jeg kan hjælpe med at smide flyveblade ud på gaderne. Det var i orden, og vi aftaler nu, at jeg skal mødes med ældstelærlingen Ejgil, som var en god kammerat og temmelig rød. (Medlem af DKU, kommunistisk ungdom)

Næste morgen kl. halv syv mødes vi på Amagerbrogade og bliver enige om at vippe bladene ud første gang i krydset ved Hombladsgade. Vi skulle komme fra hver sin retning, holde lidt tilbage for rødt lys og, lige når der var skiftet til grønt, køre frem og vippe så meget som muligt ud over de mange, der var på vej til arbejde.

Ejgil var uheldig, en betjent ser ham, råber ham an, og Ejgil, den store idiot, stopper op og lader sig anholde. Han følger frivilligt med på trods af, at han havde masser af chancer for at stikke af.

Med fagter gør jeg ham begribeligt, at han skal smutte, men nej, han har respekt for ordensmagten. Bestyrtet og rådvild bliver jeg enig med mig selv om, at det bedste er at få fat i Emil.

Sædvanligvis kom han med femmeren (sporvogn) til endestationen, men næsten altid ca. en halv time for sent. Lidt over syv går jeg ind i en kiosk og beder dem ringe fabrikken op og spørge, om de må tale med Emil Haslund.

Når de har en besked, skal de bare smække røret på.

Imens holder jeg øje med eventuelle sporvogne. Langt om længe dukker Emil op, vi lægger råd op om, hvad vi kan gøre.

Emil vil gå under jorden, jeg fortæller ham, at jeg kender flere, som er under jorden, men ingen af dem, heller ikke deres familier, får nogen form for hjælp, de har ikke saltet til et æg. For mit vedkommende kan der overhovedet ikke være tale om at gå under jorden. Jeg vil få en helvedes ballade med min far, fordi jeg har blandet to forskellige organisationers arbejde sammen.

Et af det illegale arbejdes vigtigste bud er nemlig, bland dig uden om andre organisationer.

Billedet viser på udmærket vis den udøvende og dømmende magt, som et mere end villigt redskab for samarbejdet med tyskerne.

Perioden fra 1941 til d. 19. september 1944 var uden al tvivl den tid, hvor det illegale arbejde havde de sværeste kår på grund af dansk politis emsighed.

Modstandsfolk måtte melde sig til politiet for at få en dom og en kortere fængselsstraf, så familien kunne få til mad og husleje via socialhjælp.

«Hvis Ejgil synger», (tilstår) siger jeg, «kan det højst blive om mig, for hvis panseren har set mig smide blade ud, vil de spørge til mig, han vil nok holde sin kæft om dig».

På fabrikken havde jeg lavet en flugtvej op over loftet.

«Har du set, at der er en loftslem i frokoststuen?»

Ja, det havde han da. «Et bord under med en stol oven på, så kan man nemt svinge sig op. På loftet er en lem i gavlen, her står nogle bjælker og brædder sådan, at man nemt og bekvemt kan kravle ned. At komme ind i naboens have er heller ikke det store problem, for der står «tilfældigvis» nogle kasser, man kan springe over på».

Det var mange penge, der stod på spil for Emil, derfor går vi på arbejde og lader som ingenting, men får alligevel støvsuget overalt for illegale blade, får tømt Ejgils og Emils garderobeskabe.

Emils tøj bliver anbragt på loftet ved lemmen, og en lærekammerat får til opgave at arbejde i porten og holde udkig.

Noget over middag lyder advarselssignalet. Emil forsvinder op gennem lugen, jeg havde bedt ham blive på loftet, til politiet var kørt igen, men den risiko ville han ikke løbe.

«Kan du ikke se, hvis jeg gemmer mig, og de tager mig, så er jeg allerede dømt, det er lige så godt som en tilståelse».

Da Emil er smuttet, fjerner jeg stolen og skubber bordet langt væk fra lemmen. På kontoret er de meget forfjamskede, man har lige set Emil, nu er hans maskine stoppet.

Alt lys ved maskinen er pludseligt slukket – der er nærmest mørkt som i graven ved den.

«Har Emil Haslund været på arbejde?» spørger en betjent.

Ingen ved noget, ingen kan huske noget.

Politifolkene forlanger at se hans arbejdsplads, hans skab.

Alt bliver endevendt, så kommer turen til Ejgils. Langt om længe forsvinder de, godt sure over den manglende samarbejdsvilje.

Lille mig spurgte man ikke efter, altså havde Ejgil holdt sin kæft om mig i det mindste.

Fabrikken havde 31 arbejdere. To var socialdemokrater (arbejdsmændene), én var ikke noget, resten var alle ræverøde (revolutionære).

Tidligt på morgenen, men efter at far var kørt hjemmefra, havde jeg som det første ringet hjem til mor og sagt:

«Mor, man siger, du er en sjuske, og at du ikke kan gøre rent. Man siger også, at du meget snart går i gang med en hovedrengøring».

Hun forstod budskabet; uden at stille dumme spørgsmål lovede mor at starte med det samme. Hermed var jeg sikker på, at man intet ville finde hos os ved en husundersøgelse. Efter en lille uges tid bliver jeg på vej hjem fra arbejde passet op af Emil, og han betror mig, at det står galt til med økonomien.

Hans kone Ulla (en søster til Hans Edvard Teglers kaldet HC), venter en lille. Emil var langt nede, han havde også meget svært ved at finde steder at sove, rationeringsmærker havde han heller ikke. For at muntre ham lidt op kunne jeg fortælle, at arbejderne havde besluttet at samle ind hver uge, han kunne regne med at få mindst 30 kr. om ugen.

«Man vil give mig pengene, kan jeg bare aflevere dem til din kone?»

«Ja, det er i orden». «Hvad med tobak? Skal jeg bede vor tobakshandler om dine rationer og bede ham skrive det på klods; hvis jeg skal betale ud af de 30 kr., bliver der ikke meget tilbage til din kone».

Emil spørger nu: *«Kan partiet (DKP) ikke hjælpe mig?»*

«Det behøver jeg ikke spørge nogen om, svaret vil blive nej.

De har ikke Kongens Mønt. Du er jo heller ikke medlem».

Emil vil gerne snakke med min far: *«Er det i orden?»*

«Ja, men du kan ikke bare komme vadende, for vi har haft politi hængende i en længere periode, de tror, de kan hapse den store fangst hos os».

Vi følges ad og aftaler, hvor han skal blomstre, mens jeg får fat i far, der bliver sat ind i sagens sammenhæng og går med mig ad vore smutveje, snart kan jeg pege Emil ud. De to voksne går og hyggesnakker, jeg er blevet vist bort, for far vil ikke have, jeg lytter med, men da der er gået lidt tid, kalder far mig hen og gentager, hvad de to er nået frem til.

Far vil forhøre sig i partiet, om hvilken straf Emil kan forvente at få, hvis det er en meget kort spjældtur, er det for dyrt at belaste det illegale arbejde ved at gemme sig. Far har åbenbart fortalt om sine egne erfaringer. Så siger far:

«Emil ønsker at blive medlem af partiet (DKP), men det kræver jo, at der er en, der vil anbefale ham, vil du det?»

Med et temmelig smørret grin trak jeg svaret ud og sagde til sidst:

«Ja så skidt da».

Kort tid før havde jeg selv søgt om at blive medlem. Vi aftalte nu, at en landsretssagfører på Østerbro, hvor jeg kom med blade og fik penge, skulle være vort kontaktsted, hvor jeg ville lægge besked.

Emil skulle give et svar, der viste, at han ville opsøge mig på vej hjem fra arbejdet. Efter en eller to uger har far fået besked:

Hvis Emil melder sig, vil han få mellem tre og fire måneders fængsel. Han er optaget i partiet. Beskeden giver jeg videre, og samtidig kan jeg fortælle Emil, at familien har det godt, at konen har fået de første penge, 35 kr. Selv læredrengene gav en skærv.

Dansk politi brød vor Grundlov igen og igen.

De brød ind i folks hjem uden dommerkendelse.

Uden på nogen måde at være truet af tyskerne, forfulgte danske betjente på eget initiativ demokratiets forkæmpere.

Endnu en modstandsmand må melde sig til politiet

Emil melder sig, han har af hensyn til familien intet andet valg. De får tre måneders fængsel hver, og Emil holder jul i Slagelse arrest.

Så sent som i 1999 fortæller Jørgen Jespersen, kaldet KK, at disse flyveblade, som jeg altid har troet var produceret af Frie Danske», i virkeligheden blev fremstillet af den gymnasieklasse, som han og Hans Edvard Teglers (HC) gik i. HC var svoger til Emil.

Bladbomber – stimmungsbericht

I partiafdelingen var arrestationen af mine to arbejdskammerater og deres domme på flere møders dagsorden. En opgave, der var så simpel, måtte ikke koste to mand fængsel, men hvad kunne man gøre?

Fatter havde løsningen, en dag spørger han mig, „har I fire tommer trukne stålrør på din anstalt?“

Stålrør fremstilles i en billig udgave, som er svejst og derfor indvendig har en svejsesøm, der giver friktion. Trukne rør er dyre, men glatte, hvorfor friktionen er minimal, og «budskaberne» ville derfor let kunne suse ud. Det ville jeg undersøge, hvor meget skal man bruge?

Det vidste han ikke for nærværende, men han skulle også bruge noget sortkrudt;

«Ved du, hvor morfar gemmer sit krudt?»

«Ja, men han giver ikke sit krudt væk, slet ikke, hvis han fornemmer, at det skal bruges i det illegale arbejde». Morfar var tro socialdemokrat og prædikede ligesom statsminister Buhl.

«Men kan du ikke „låne“ lidt og glemme at spørge?»

«Hvor lidt kan jeg nøjes med at låne?»

Det vidste far ikke, det var jo et eksperiment.

Vi havde ikke de ønskede rør på mit værksted, så far får tryllet nogle frem på fra Søartilleriet på Orlørgsværftet. Der er mere end smut i øjet, da han viser mig en pakke, han har slæbt hjem fra sit arbejde, han lignede et lille barn, der venter på at vise sin julegave frem. Efter maden spørger han:

«Kører du med over til Cigar-Fritz?»

Denne var en partikammerat, der på trods af, at han næsten var blind, havde mod som en løve. Han havde en mindre tobaksforretning.

Da de sidste kunder var væk, blev vidunderet åbenbaret.

Et rør med påsvejet bund dukkede frem, midt på var svejset et søm og nær bunden var boret et fem mm. hul.

«Ser I, mine herrer først stopper vi noget fyrsvamp ind i hullet, det er luntten, derefter lægger vi noget sortkrudt i bunden og presser en kraftig papplade ned. Vore små budskaber lægges ned, og til sidst binder vi svært indpakningspapir fast som låg.

Voila, mine herrer, keine hexerei, hvad har vi så?»

En bordbombe – i overstørrelse – ganske vist. Man går bare op i en opgang, borer et hul i vindueskarmen til sømmet, sætter bomben fast, åbner vinduet, tænder, og når braget lyder, er man over alle bjerge. Det var sku smart. Vi var dødimponerede.

Diskussionen gik nu på, hvor meget krudt skal den have?

Far strøede forsigtigt noget ned, det så ikke ud af ret meget, den fik lidt mere, i med bundstykket, i med avisstrimler, låget blev surret fast; bomben var nu klar og blev bundet fast til en trappestige; den var vor affyringsrampe, og far tændte fyrsvampen.

Vi tog tid, sekunderne føltes som evigheder, var det en fuser?

Men pludselig lød et gevaldigt drøn, butiksruden stod og dirrede, men faldt omsider til ro. Lokalet var sort af røg, papirstumper svævede om ørerne på os.

Vi var chokerede, overvældede, men Fritz var ellevild, det er sgu sagen. Dette her er der ingen, der kan overhøre.

Hurtigt pakkede vi sammen og slettede alle spor, for vi var overbeviste om, at folk måtte have hørt drønet, og at nogen ville dukke op.

Søværnet producerede, lige til far måtte gå under jorden, et våben, der ikke bare lå og samlede støv, men som aktivt blev brugt i kampen mod undertrykkerne.

Især Amager blev bæret med disse bladbomber, og far, som ikke var uden gode idéer, fik os overtalt til under en fodboldkamp i Idrætsparken mellem det danske landshold og et nazihold, vistnok et østrigsk, at fyre mellem 15 og 20 bomber af i Idrætsparken. Det skulle foregå på den måde, at «bombemændene» skulle tænde samtidigt, når man spillede Deutschland, Deutschland über alles.

Man skulle have en makker, det var for de flestes vedkommende konen eller kæresten, og denne skulle holde øje med sekundviseren.

Sekunder før eksplosionen skulle man holde bomben i strakte arme over hovedet, og så snart flyvebladene var ude, skulle man smide røret og sparke det langt væk.

Ikke én blev arresteret, alt klappede. Fatter havde ikke talt om, at han også havde andre raffinementer at byde på. Ved Trianglen havde man anbragt tre – fire bomber, og da folk var på vej hjem fra Idrætsparken, røg de næsten samtidigt.

Hele pladsen og dele af Østerbrogade lignede en dansk vinterdag med sne. Det, der var det mest bemærkelsesværdige, var, at Kong Christian passerede i en åben bil og fik sin del af bladene, men han har næppe fået noget udbytte af dem; indholdsmæssigt var det jo ikke et litterært mesterværk, og han var vist efterhånden også blevet noget senil.

Men folk var selvfølgelig dybt imponerede over så godt, aktionen var timet.

At det var held eller måske Vorherre, der stod os bi, nænnede vi ikke at fortælle nogen. Disse bladbomber gik af mode, fordi det kneb mere og mere med at skaffe sortkrudt og penge til papir, det var jo ret mange blade, der gik ud fra den hånddrevne duplikator.

To kammerater blev anholdt og idømt tre måneders fængsel for at have uddelt flyveblade.

Fatter fik fremstillet en bogreol, hvor et skjult rum kom frem, når overdelen blev skubbet til side.

Bladbomben og reolen findes på Frihedsmuseet.

Vurderet i bakspejlet: Vi var vidende om prisen
tre måneders fængsel – for at smide disse – ret latterlige og ligegyldige flyveplade ud – målt med vore dages øjne.

Men hvorfor gjorde vi det? Jeg er svar skyldig – år 2011.

Var det at gøre bare lidt, bedre end ingenting at gøre?

For at bevare selvrespekten?